

Aan De Raad van Ministers  
dtkv De Minister van Verkeer, Vervoer  
en Ruimtelijke Planning  
Mevr. Zita Jesus-Leito  
Berg Arrarat Perceel C  
Alhier

Uw nummer 2020/012292 Uw brief van: Ons nummer: 25052020.01 Willemstad, 25 mei 2020  
(letter):  
Onderwerp: Voornemen tot vervreemding aandelen PSB-Bank.  
(art. 7 PB 2014, no. 3 (GT))  
Bijlage(n):

Naar aanleiding van uw verzoek om nadere advies met betrekking tot het voornemen tot de vervreemding van aandelen PSB-bank en in het bijzonder ten aanzien van de aangepaste koopovereenkomst informeren wij u als volgt.

Middels advies van 8 april 2020 no. 08042020.01 heeft de adviseur reeds advies uitgebracht met betrekking tot het voornemen tot het vervreemden van aandelen PSB.

De adviseur heeft in voornoemd advies onder andere het volgende geconcludeerd en geadviseerd.

- De adviseur adviseert de Minister om akkoord te gaan met het gestelde in het advies van het Minister van Financiën zijnde:
  - o Ten behoeve van de liquiditeitspositie van het Land, voor de betaling van het resterende schuldbedrag van [REDACTED] een betalingsregeling te laten opnemen in de koopovereenkomst, met een termijn van tenminste 1 jaar en een aanvangsdatum na 1 september 2020, wegens de onzekere situatie rondom COVID-19.
  - o Niet akkoord te gaan met het voorstel zoals opgenomen in artikel 7.1. Dit vanwege het indirecte risico voor het Land.
  - o PSB Bank en de Koper (APC Bank NV) te wijzen op de onjuiste verwerking van de terugbetaling van [REDACTED] in de concept jaarrekening 2019 van PSB Bank en dit op te nemen in de koopovereenkomst teneinde misverstanden te voorkomen.
- De adviseur adviseert de Minister om alsnog te bewerkstellingen dat er een deugdelijke onderbouwing komt voor het maximale bedrag (NAf. 5 miljoen) waarvoor het Land aansprakelijk gesteld kan worden en zo mogelijk dit bedrag te beperken bij het uitblijven van een deugdelijke onderbouwing.
- Met betrekking tot de koopovereenkomst adviseert de adviseur de Minister om zoals gesteld in paragraaf 5.3 van dit advies de conceptkoopovereenkomst aan te passen met inachtneming van het gestelde in de adviezen van WJZ en in het bijzonder de juridische en tekstuele aanpassingen en correcties zoals door WJZ met trackchanges aangebracht in de conceptovereenkomst over te nemen. Bepaalde onderdelen zullen gelet hierop heronderhandeld moeten worden met PSB.

- Met in achtneming van het gestelde in dit advies is de adviseur niet van oordeel dat het algemeen belang van Curaçao zich tegen de vervreemding van de aandelen van PSB verzet.

Op 15 mei 2020 heeft de adviseur een aangepast koopovereenkomst middels e-mail mogen ontvangen. Bij deze overeenkomst was het volgende gesteld door de heer Carolina:

De tekst die woensdag is aangeleverd is de definitieve versie waar partijen overeenstemming over hebben bereikt. Op basis van de opmerkingen/voorstellen van WJZ heb ik nader overleg gepleegd met APC en zijn er tekstuele wijzigingen aangebracht om de positie van het Land in de overeenkomst te verstevigen, echter de basisvoorwaarden zijn ongewijzigd.

Tezamen met de aangepaste overeenkomst heeft de adviseur tevens een advies van het Ministerie van Financiën mogen ontvangen d.d. 14 mei 2020.

In dit advies concludeert het Ministerie van Financiën het volgende:

In afweging nemend de al moeilijke lokale sociaal-economische situatie (en verminderde vertrouwen in de lokale financiële sector), de verergering daarvan vanwege een mogelijk moratorium op PSB Bank bij het niet verkopen van de aandelen, geef ik u het volgende mee voor uw besluitvorming:

Vooralsnog heeft onderhavige transactie geen effect voor de begroting of de balans.

Conform artikel 6.1 wordt de druk op de liquiditeitspositie van het Land, vanwege de afwikkeling van de al bekende schuld van het Land aan PSB Bank, [REDACTED] gemitigeerd door de overeengekomen betalingsregeling op kwartaalbasis.

Voorts wordt conform artikel 5.3 de toekomstige aansprakelijkheid van het Land in principe gemaximaliseerd tot [REDACTED]. Tevens geldt op basis van de artikelen 7.1 en 7.2 dat het Land niet aansprakelijk gesteld kan worden voor geleden schades gerelateerd aan het [REDACTED] en de maatregelen in het kader van COVID-19. Geconcludeerd kan worden dat de risico's voor het Land enigszins beperkt zijn. Echter de mogelijke kosten voortvloeiende uit de gebeurtenissen opgesomd in artikel 5.5 kunnen substantieel zijn en zijn op dit moment niet te overzien.

Afgezien van het gesteld door de heer Carolina bij de aangepaste koopovereenkomst heeft de adviseur geen nadere motivering mogen aantreffen waarom de door het Ministerie van Financiën, WJZ en SBTNO voorgestelde inhoudelijke aanpassing van de koopovereenkomst in het bijzonder ter mitigeren van de aansprakelijkheid van het land niet geheel bewerkstelligd kon worden.

Naast de inhoudelijke aanpassingen van de koopovereenkomst had WJZ ook diverse juridische en tekstuele aanpassingen voorgesteld. De adviseur had ten aanzien van deze voorstellen het volgende gesteld:

- De adviseur adviseert de Minister om aanpassingen zoals voorgesteld door WJZ voor wat betreft het gestelde in de conceptovereenkomst onder de kopstukken "DE ONDERGETEKENDE" en "OVERWEGDE ALS VOLGT" als mede de aanpassingen met betrekking tot artikel 1 "UITLEG" integraal over te nemen.
- De adviseur adviseert de Minister om in het bijzonder de juridische en tekstuele aanpassingen zoals voorgesteld door WJZ voor wat betreft het gestelde in de artikelen 8 t/m 12 zoveel als mogelijk integraal over te nemen.

Deze voorgestelde wijzigen onder punt a zijn nagenoeg geen van allen in de overeenkomst verwerkt. Wellicht dat dit over het hoofd is gezien. De adviseur geeft de Minister in overweging om alsnog deze wijzigingen zo mogelijk in de overeenkomst te laten verwerken.

Het is te volgen dat bij een onderhandeling niet alle voorstellen en beperking van alle risico's van een partij kunnen worden gehonoreerd. Het Ministerie van Financiën en de Minister hebben beide aangegeven wat de mogelijke gevolgen voor de PSB zouden kunnen zijn indien niet tot een overeenkomst voor de vervreemding en herkapitalisatie van de PSB wordt gekomen. Zowel bij het aangaan van de overeenkomst als het niet aangaan van de koopovereenkomst ter vervreemding van de aandelen PSB zijn er risico's voor het Land.

Het is dan aan de Minister om met in achtneming van alle adviezen, de onderhandelingsresultaten en de mogelijke risico's te komen tot een gemotiveerde beslissing om al dan niet tot vervreemding van de aandelen over te gaan.

De adviseur blijft voor het overige bij het gestelde in zijn eerdere advies van 8 april 2020 zijnde dat met in achtneming van het gestelde in dat advies de adviseur niet van oordeel is dat het algemeen belang van Curaçao zich tegen de vervreemding van de aandelen van PSB verzet.

SBTNO

De adviseur corporate governance

cc. Minister van Financiën  
Minister-President

SBTNO website



Aan De Raad van Ministers  
 dtkv De Minister van Verkeer, Vervoer  
 en Ruimtelijke Planning  
 Mevr. Zita Jesus-Leito  
 Berg Arrarat Perceel C  
 Alhier

Uw nummer 2020/012292 Uw brief van: 24 maart 2020 Ons nummer: 08042020.01 Willemstad, 8 april 2020  
 (letter):  
 Onderwerp: Voornemen tot vervreemding aandelen PSB-Bank.  
 (art. 7 PB 2014, no. 3 (GT))  
 Bijlage(n):

## 1 Inleiding

De openbare rechtspersoon Curaçao is met inachtneming van artikel 4 van de Landsverordening corporate governance (P.B. 2014, no. 3 (G.T.)), (hierna: Landsverordening), een schriftelijke overeenkomst aangegaan ingaande 1 mei 2012, met een bij Landsbesluit no. 2012/13836 aangewezen deskundige organisatie zijnde Stichting Bureau Toezicht en Normering Overheidsentiteiten (hierna: SBTNO). Uitgaande van het gestelde in artikel 4 derde lid van de Landsverordening corporate governance alsook de bepalingen van de overeenkomst van opdracht, behoren tot de werkzaamheden van de adviseur corporate governance onder meer het ambtshalve of op verzoek van het land Curaçao adviseren van de aandeelhouder, de Regering, de Raad van Ministers dan wel de Ministers over de toepassing van de in het Landsbesluit Code Corporate Governance Curaçao (P.B. 2014, no. 4 (G.T.)) (hierna: de Code) en in de Landsverordening corporate governance opgenomen bepalingen.

Bij brief van de Minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (hierna: de Minister) van 24 maart 2020 met zaaknummer 2020/012292, ontvangen op 25 maart 2020 is het voornemen van het Land om de aandelen van de overheidsvennootschap PSB-Bank N.V. (hierna: PSB) over te dragen aan de nog op te richten APC Bank N.V. (hierna: APC) gemotiveerd aan de adviseur gemeld.

In overeenstemming met artikel 7 van de Landsverordening dient de verantwoordelijke Minister een voornemen om aandelen of certificaten van aandelen te vervreemden of bezwaren, schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur corporate governance (hierna: de adviseur) te melden. Binnen 4 weken na ontvangst van de melding, doet de adviseur corporate governance, de Minister schriftelijk zijn advies toekomen inzake de vervreemding of bezwaring van aandelen of certificaten van aandelen. In het advies geeft de adviseur aan of het algemeen belang van Curaçao zich al dan niet verzet tegen de vervreemding of bezwaring.

Indien de adviseur corporate governance van oordeel is dat het algemeen belang van Curaçao zich verzet tegen de voorgenomen vervreemding of bezwaring van aandelen of certificaten van aandelen, meldt hij dit gemotiveerd in het advies. Volledigheidshalve zij gesteld dat het gaat om een marginale toetsing van de adviseur

## 2 Ontvangen en geraadpleegde relevante documenten

- Brief van de Minister d.d. 24 maart 2020 met zaaknummer 2020/012292 met als onderwerp "Motivering overdracht aandelen PSB N.V.;
- Advies van het Ministerie van Financiën d.d. 18 maart 2020 met zaaknummer 2020/011786 met als onderwerp "Concept koopovereenkomst aandelen PSB Bank N.V.;
- Advies van het Ministerie van Financiën d.d. 7 april 2020 met zaaknummer 2020/011786 met als onderwerp "Concept koopovereenkomst aandelen PSB Bank N.V.;
- SOAB rapport waardering deelneming in PSB Bank N.V. en gevolgen aandelenoverdracht aan APC no. 20/0191C/JH d.d. 17 maart 2020;
- Brief van Wetgeving en Juridische Zaken d.d. 19 maart 2020 met zaaknummer 2020/010923 met als onderwerp "Notitie inzake waardering deelneming in PSB Bank N.V. en gevolgen aandelenoverdracht aan APC";
- Advies Wetgeving en Juridische Zaken d.d. 4 april 2020 met nummer WJZ'20/0524, zaaknummer 2020/020923-1 met als onderwerp "(nader) (Definitief) Advies op de conceptovereenkomst aangaande de aandelenoverdracht tussen het Land/PSB Bank en APC Bank (i.o.);
- Brief van Algemeen Pensioenfonds Curaçao d.d. 13 maart 2020 met referentie DIR-APC UIT/2020-0069 met als onderwerp " Besluit bestuur aangaande de overname van alle aandelen PSB Bank N.V.;
- Brief d.d. 16 maart 2020 van de Centrale bank van Curaçao en Sint Maarten met referentie nummer DD/mh/2020-002.389 met als onderwerp "your request for the transfer of 100% of the shares of PSB Bank N.V.;
- Concept koopovereenkomst openbare rechtspersoon het Land Curaçao en APC Bank N.V. met betrekking tot de koop en verkoop aandelen PSB Bank N.V.
- Financial statements PSB Bank 2018 met bijbehorende Auditor's Report van BDO d.d. 8 november 2019;
- Draft Financial statements PSB Bank 2019;
- Memorandum of Understanding tussen [REDACTED] d.d. 4 oktober 2019;
- E-mail d.d. 4 april 2020 namens de Minister met nadere informatie zoals verzocht door de adviseur in brief d.d. 3 april 2020 no. 03042020.01;
- E-mail d.d. 7 april 2020 van de Minister met nadere informatie zoals verzocht door de adviseur in brief d.d. 3 april 2020 no. 03042020.01;
- Schuldverklaring PSB d.d. 7 april 2020;
- Overeenkomst tussen PSB en Broadspan Capital d.d. 3 februari 2020;
- Letter of Intent tussen [REDACTED] en PSB d.d. 30 januari 2020;
- Mutual Non-Disclosure Agreement tussen [REDACTED] en PSB d.d. 30 januari 2020;
- Brief d.d. 2 maart 2020 [REDACTED] aan PSB;
- Statuten van PSB Bank N.V., laatstelijk gewijzigd op 9 april 2009; en
- Online uittreksel van het Handelsregister van de Kamer van Koophandel van Curaçao van PSB Bank N.V. van 26 maart 2020.

## 3 Melding aan de adviseur

Voorafgaande aan de formele melding heeft de adviseur reeds ter voorbereiding diverse stukken en informatie van de Minister mogen ontvangen. De adviseur heeft toen ook voorlopig aangegeven welke documenten en informatie de adviseur ten behoeve van het uitbrengen van een advies dient te ontvangen.

De Minister heeft het voornemen tot het vervreemden van alle aandelen van PSB vervolgens schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur gemeld middels schrijven van 24 maart 2020 met zaaknummer 2020/012292 vergezeld van onder andere de adviezen van Wetgeving en Juridische Zaken (hierna: WJZ), het Ministerie van Financiën en SOAB. In het schrijven van de Minister is kort samengevat onder andere het volgende gesteld:

“(…)

#### Achtergrond

PSB is de rechtsopvolger van de Postspaarbank (voorheen Postspaarbank van de Nederlandse Antillen). Bij de Landsverordening overgang vermogensbestanddelen Postspaarbank naar PSB Bank N.V. is per 30 december 2011 de Postspaarbank overgegaan in PSB. Het Land Curaçao is thans 100% juridische eigenaar van PSB.

PSB opereert als secundaire bank, met een spaarbankvergunning verleend door de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten ("CBCS"). PSB verstrekt hypotheekleningen en ook persoonlijke leningen, terwijl ook privaatrechtelijke lichamen en publiekrechtelijke instellingen bij de bank (spaar)deposito's aanhouden en kredieten verkrijgen.

Als secundaire bank, is het met name in de laatste jaren bijzonder moeilijk geworden om effectief te kunnen concurreren tegen lokale primaire banken. Het beperkte productenaanbod in vergelijking met de lokale algemene banken, tezamen met de verzadigde markt en de lokale verslechterde economische situatie, geven beperkte mogelijkheden om een rendabele bedrijfsvoering te kunnen uitoefenen teneinde de continuïteit van de bank te kunnen garanderen.

Het spaarbank verdienmodel is onder de reeds genoemde omstandigheden achterhaald en is op lange termijn niet meer houdbaar. Het feit dat PSB geen toegang heeft tot goedkopere funding door niet te beschikken over een algemene bankvergunning, brengt met zich mee dat de rentemarges onder druk staan.

Voorts brengt het spaarbank verdienmodel met zich mee dat er arbeidsintensieve en omslachtige processen gehanteerd moeten worden bij het kredietbeheer en -bewaking. Dit maakt dat de overheadkosten bij de bank relatief hoog zijn in vergelijking met andere lokale bankinstellingen en een verdere druk zetten op het rendement van de onderneming.

#### Noodzakelijkheid alliantie met strategische partner

De directie en aandeelhouder zien al geruime tijd en zeker de afgelopen zes maanden nog meer in dat, ondanks de genomen maatregelen om de bank zo efficiënt mogelijk te maken en zich enkel bezig te houden met kern (spaar)bank activiteiten, de continuïteit van de bank enkel kan worden gegarandeerd door een alliantie aan te gaan met een solide kapitaalkrachtige partner samen met de uitbreiding van haar activiteiten door het verkrijgen van een algemene bankvergunning. In het licht hiervan heeft de voormalige directie van de bank sedert juli 2015 een aantal potentiële partners benaderd om een mogelijke strategische alliantie aan te gaan. Deze inspanningen zijn in december 2019 door de huidige directie geïntensiveerd met als gevolg dat er een proces was ingezet om samen met een expertisebureau naar een strategische partner te zoeken. De voortzetting van de bankonderneming in haar huidig verdienmodel heeft de continuïteit van de bank in gevaar gebracht door de reeds geschetste marktomstandigheden en gerelateerde inefficiënte bedrijfsprocessen als spaarbank. Bovendien laat de huidige precaire financiële situatie van de huidige aandeelhouder van PSB, het Land Curaçao, geen mogelijkheid toe om PSB te herkapitaliseren om te kunnen voldoen aan de vereisten van de toezichthouder CBCS. De CBCS heeft de tekortkomingen van PSB met betrekking tot de geldige vereisten per schrijven 19 oktober 2019 aan de directie van PSB bekendgemaakt. Wellicht ten overvloede dient opgemerkt te worden dat voortzetting van het aandeelhouderschap van het Land in PSB, zal resulteren in verder (genoodzaakte) liquiditeitssteun aan de bank zonder dat er zicht is op een verbetering van de perspectieven van de bank.

Een solide strategische partner zal de benodigde versterking van kapitaal voor de bank met zich meebrengen en zal door de toegang tot een algemene bankvergunning het dienstenpakket zodanig kunnen worden uitgebreid dat dit de inkomsten van de bank in belangrijke mate zal bevorderen. Ook de synergetische effecten die zullen ontstaan door de alliantie met APC geven een sterk gunstige impuls aan de bank vanwege de APC leden die bancaire producten zouden kunnen afnemen bij de PSB.

Bovendien dient gemeld te worden dat de CBCS zich reeds positief heeft opgesteld en bereidheid heeft getoond om, in het licht van deze voorgenomen aandelenoverdracht en alliantie met APC, PSB een algemene bankvergunning te verstrekken zolang aan de vereisten wordt voldaan om deze vergunning te kunnen verkrijgen. Wij verwijzen u in dit kader naar de bijgesloten brief van CBCS.

### Gevolgen voor het land

Conform het driejarige toetsingsbeleid gehanteerd door het Land om de intrinsieke waarde van haar deelnemingen te beoordelen, zal de waarde in 2019 van de PSB dienen te worden bijgesteld. Deze waarde aanpassing zal leiden tot een afwaardering van deze deelneming tot de huidige intrinsieke waarden van PSB ultimo 31 december 2019. Voor de waardebepaling en de uitgangspunten die daarbij worden gehanteerd wordt gemakshalve verwezen naar de adviezen hieromtrent van de Stichting Overheidsaccountantsbureau Curaçao ("SOAB") en het Ministerie van Financiën, beide ook aan te treffen als bijlagen bij deze brief. Deze zijn u ook reeds toegestuurd.

Als gevolg van de aandelenoverdracht van PSB in 2020, zal deze overdracht plaatsvinden conform de waarde van PSB zoals bijgesteld in de boeken van het Land per ultimo 2019. Als gevolg hiervan is ook het transactieresultaat van deze aandelenoverdracht door het Land aan APC in 2020 nihil, waardoor deze aandelenoverdracht geen gevolgen zal hebben voor de gewone dienst en de begroting 2020 van het Land Curaçao.

(...)"

Bij het raadplegen van de aangeleverde documenten heeft de adviseur geconstateerd dat enige informatie, documenten dan wel motivering ten aanzien van het voornemen tot vervreemden van de aandelen PSB ontbreekt. Naar aanleiding daarvan heeft de adviseur middels brief d.d. 3 april 2020 (nummer: 03042020.01) de Minister verzocht om nadere informatie. Daarin is het volgende gesteld dan wel verzocht:

"(...)

- Afgezien van het gestelde in het schrijven van APC d.d. 13 maart 2020 ref. DIR-APC UIT/2020-0069 dat APC op 5 maart door de CBCS en de Minister benaderd is met het verzoek om een overname van 100% van de aandelen PSB in overweging te nemen heeft de adviseur uit de stukken niet kunnen achterhalen of er een procedure gevolgd is om te komen tot en strategisch partner voor PSB dan wel het vervreemden van de aandelen van PSB. De adviseur verneemt gaarne of er om te komen tot een strategische partner dan wel de keuze van APC als koper van de aandelen PSB een procedure in acht is genomen dan wel hoe dit proces is doorlopen.
- In artikel 5.3 is gesteld dat de verkoper aansprakelijk is voor schade (exclusief de kosten vermeld in artikel 5.5) voortvloeiende uit schendingen van de garanties tot een maximum bedrag van [REDACTED]. De adviseur heeft uit de stukken niet kunnen achterhalen hoe tot het maximum bedrag van [REDACTED] is gekomen dan wel wat de berekeningsgrondslag hiervoor is. Gaarne ontvangt de adviseur een nadere onderbouwing voor dit maximum.
- De adviseur heeft uit de stukken niet kunnen opmaken of er een risicoanalyse is gemaakt met betrekking tot de verplichtingen die in de overeenkomst zijn aangegaan dan wel de garanties die er worden verstrekt. De adviseur verneemt gaarne in hoeverre er risicoanalyse is verricht. Tevens ontvangt de adviseur informatie in hoeverre er maatregelen zijn getroffen om deze risico's te ondervangen en te mitigeren opdat het Land niet aansprakelijk wordt gesteld.
- In artikel 5.6 "redelijk termijn" wordt artikel 7:23 BW uitdrukkelijk uitgesloten. De formulering van dit artikel en uitsluiting van artikel 7:23 BW brengt met zich mee dat er de facto geen sprake meer is van een redelijke termijn maar dat het onbepaald is. Afgezien hiervan is het de vraag of artikel 7:23 BW geen dwingend karakter heeft en derhalve niet uitgesloten kan worden. De adviseur adviseert de Minister om WJZ in het bijzonder hieromtrent advies te laten uitbrengen.
- De adviseur verneemt in hoeverre er een verklaring is verstrekt door de bestuurders en ook van de leden van de raad van commissarissen met betrekking tot de verstrekte garanties zoals vervat in bijlage II van de overeenkomst. Gelet op de verantwoordelijkheids- en bevoegdheidsverdeling tussen de vennootschapsorganen beschikt de aandeelhouder doorgaans niet over al de informatie waarover de garanties worden verstrekt en is de aandeelhouder hiervoor aangewezen op het bestuur en de raad van commissarissen. In het bijzonder wijst de adviseur op de garantie zoals verstrekt in bijlage II onder paragraaf 2,5,6,7 en 8.

(...)"

## 4 Toetsing voornemen vervreemding aandelen

### 4.1 Wettelijke bepalingen

Artikel 4 van de Landsverordening stelt het volgende met betrekking tot het vervreemden van aandelen:

- a) De Minister meldt een voornemen om aandelen of certificaten van aandelen te vervreemden of bezwaren, schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur corporate governance.
- b) Binnen 4 weken na ontvangst van de melding, bedoeld in het eerste lid, doet de adviseur corporate governance, zoals bepaald in de overeenkomst, de Minister schriftelijk zijn advies toekomen inzake de vervreemding of bezwaring van aandelen of certificaten van aandelen. In het advies geeft de adviseur corporate governance aan of het algemeen belang van Curaçao zich al dan niet verzet tegen de vervreemding of bezwaring.
- c) Indien de adviseur corporate governance van oordeel is dat het algemeen belang van Curaçao zich verzet tegen de voorgenomen vervreemding of bezwaring van aandelen of certificaten van aandelen, meldt hij dit, zoals bepaald in de overeenkomst, gemotiveerd in het advies.
- d) Indien wordt afgeweken van een advies van de adviseur corporate governance waarin geconstateerd wordt dat het algemeen belang van Curaçao zich verzet tegen een voorgenomen vervreemding of bezwaring als bedoeld in het eerste lid, meldt de Minister dit terstond schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur corporate governance.

Voor genoemd artikel geeft aan dat alvorens de Minister een besluit neemt ten aanzien van het vervreemden van aandelen, dit schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur moet worden gemeld. Gesteld kan worden dat de Minister middels het schrijven van 24 maart 2020 met zaaknummer 2020/012292 aan dit vereiste heeft voldaan.

#### 4.1.1 Algemeen belang

De adviseur dient in zijn advies aan te geven of het algemeen belang van Curaçao zich al dan niet verzet tegen de vervreemding of bezwaring van aandelen. Zowel in de Landsverordening als in de Memorie van Toelichting bij de Landsverordening is hierop geen nadere toelichting gegeven. De Memorie gaat echter uit van een andere formulering van artikel 7 van de Landsverordening dan die is vastgesteld. In de aanbieding van het ontwerp Eilandsverordening aan de Eilandsraad en het daarbij behorend ontwerp Eilandsverordening stond in artikel 7 vermeld: In het advies geeft de adviseur corporate governance aan of er al dan niet zwaarwegende bezwaren zijn tegen de vervreemding of bezwaring. De formulering is na de indiening kennelijk middels een nota van wijzing veranderd waarbij in plaats van zwaarwegende bezwaren het algemeen belang van het Land Curaçao werd gesteld.

In algemene termen kan onder het algemeen belang worden verstaan dat de feiten/omstandigheden/uitkomsten nuttig zijn voor de samenleving als geheel<sup>1</sup>. In dit kader is het van belang om te toetsen of de overheid heeft gehandeld met in achtname van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en in het bijzonder het zorgvuldigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel. De verplichting tot motivering is tevens neergelegd in artikel 7 van de Landsverordening.

De adviseur zal in dit kader in het bijzonder de volgende zaken toetsen:

- De motivering en grondslag om tot de vervreemding van de aandelen te komen;
- De gevolgde procedure om de aandelen te vervreemden;
- Het publieke belang met de vervreemding van de aandelen;
- De overige financiële en materiele gevolgen voor Curaçao.

<sup>1</sup> Lycaeus Economische woordenboek



## 4.2 Vervreemding alle aandelen PSB

### 4.2.1 Overwegingen tot vervreemding alle aandelen PSB

In de brief van de Minister d.d. 24 maart 2020 met zaaknummer 2020/012292 is aangegeven waarom het noodzakelijk is dat voor de PSB een alliantie met een strategische partner wordt aangegaan. In de motivering van de Minister is aangegeven dat een solide strategische partner de benodigde versterking van kapitaal voor de bank met zich mee zal brengen en dat door de toegang tot een algemene bankvergunning het dienstenpakket zodanig zal kunnen worden uitgebreid dat dit de inkomsten van de bank in belangrijke mate zal bevorderen. Ook de synergetische effecten die zullen ontstaan door de alliantie met APC geven een sterk gunstige impuls aan de bank vanwege de APC leden die bancaire producten zouden kunnen afnemen bij de PSB.

### 4.2.2 Wettelijk kader vervreemding aandelen

In het advies van de adviseur d.d. 22 maart 2019 no. 22032019.01 met betrekking tot de vervreemding van aandelen UTS N.V. is de vraag aan de orde gekomen of het Land gehouden is een formele aanbestedingsprocedure uit te schrijven voor de verkoop van door het Land in een vennootschap gehouden aandelen. Uit een advies van HBN Law d.d. 5 oktober 2018 volgde dat voor de verkoop door het Land Curaçao van aandelen in een overheidsvennootschap geen aanbestedingsplicht geldt. Ook WJZ heeft met betrekking tot de procedure van overdracht aandelen op 11 februari 2019 advies uitgebracht verwezen werd toen naar onder andere artikel 41 Landsverordening financieel beheer.

Artikel 41 (Vervreemding van roerende goederen) van de Landsverordening financieel beheer bepaalt:

1. Behoudens het bepaalde in het derde lid geschiedt de verkoop van roerende zaken in het openbaar.
2. In afwijking van het eerste lid, behoeft de verkoop niet in het openbaar te geschieden mits de Minister van Financiën daarmee instemt en de waarde van de roerende zaak ten hoogste NAf 25.000 bedraagt. De ministeriële beschikking waarbij de afwijking wordt toegestaan bevat de gronden waarop tot de afwijking is besloten.
3. Het eigendom van de roerende lichamelijke zaken gaat niet eerder op de wederpartij over, dan nadat de levering daarvan is geschied overeenkomstig de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

In het advies van HBN Law werd gesteld dat hoewel de kop daarvan anders doet vermoeden, dit artikel niet gaat over de verkoop van roerende goederen maar om roerende (lichamelijke) zaken. Ook de memorie van toelichting bij dit artikel rechtvaardigt, door te spreken over "voorwerpen", dat het artikel alleen van toepassing is bij de verkoop van roerende zaken. Geconcludeerd werd dat de aandelen in UTS vermogensrechten roerende goederen zijn, maar geen roerende zaken. HBN achtte gelet op het voorgaande genoemd voorschrift (verkoop in het openbaar) dus niet van toepassing.

WJZ stelde in hun advies van 11 februari 2019 met zaaknummer 2019/004428 het volgende met betrekking tot de overdracht van aandelen:

Uit de opstelling van de bepalingen en de toelichting daarop (o.a. het gebruik van de woorden 'materieelbeheer', 'voorraden' (toel. op art. 39) en 'voorwerpen' (toel. op artikel 41), is WJZ van mening dat deze bepalingen meer zijn gericht op voorraden voor de (continuïteit van de) bedrijfsvoering van het Land, die, zoals wordt mogelijk gemaakt in artikel 40 van de landsverordening, kunnen worden verworven door een organisatieonderdeel. Voor de overdracht van de aandelen sec is derhalve geen wettelijke bepaling op grond waarvan goedkeuring (bij landsverordening) van de Staten is vereist.

Wel dient op grond van artikel 44, tweede lid van de Landsverordening comptabiliteiten 2010 de Minister van VVRP gezamenlijk met de Minister van Financiën bij Landsbesluit te worden gemachtigd om de overeenkomst tot vervreemding van de aandelen aan te gaan.

De adviseur kon zowel HBN als WJZ volgen in hun conclusie dat er ten aanzien van de verkoop van aandelen uit de wet geen verplichting voortvloeit om deze in het openbaar te verkopen en dat er tevens geen goedkeuring van de Staten vereist is voor de verkoop van aandelen.

De adviseur heeft in voornoemd advies gesteld dat ieder handelen van de overheid dan wel een bestuursorgaan in beginsel een wettelijke grondslag dient te hebben, het legaliteitsbeginsel. Zowel de wijze/procedure voor het vervreemden van roerende zaken als onroerende zaken is wettelijk geregeld. Het is de vraag of de wetgever er bewust voor heeft gekomen om de procedure voor het vervreemden van aandelen niet wettelijk te regelen dan wel of dit een omissie is geweest van de wetgever. Het is de vraag nu het niet wettelijk is geregeld of het de overheid vrijstaat om zonder enige procedure te volgen tot vervreemding van aandelen over te gaan, dan wel of de overheid aansluiting dient te zoeken bij aanverwante wetgeving, dan wel dient te handelen met in achtname van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

De adviseur had eveneens aangegeven dat het voor de hand zou liggen dat de overheid bij het vervreemden van aandelen zoveel mogelijk aansluiting zoekt bij de wettelijke bepalingen ten aanzien van het vervreemden van roerende goederen (zaken).

Tot slot had de adviseur de Minister geadviseerd om te bewerkstelligen dat voor het vervreemden van aandelen een procedure dan wel wettelijke regeling wordt vastgesteld.

Voor zover de adviseur bekend heeft het Land nadien nog geen procedure dan wel wettelijke regeling opgesteld en vastgesteld regende het vervreemden van aandelen van het Land.

#### 4.2.3 Gevolgde procedure strategische partner / vervreemding aandelen

Naast de reden waarom het noodzakelijk is om een strategische partner aan te trekken voor PSB, heeft de adviseur uit het schrijven van de Minister niet kunnen achterhalen of er een transparante procedure is gevolgd om tot de keuze van de strategische partner te komen. Wel wordt gesteld dat de CBCS zich reeds positief heeft opgesteld en bereidheid heeft getoond om, in het licht van deze voorgenomen aandelenoverdracht en alliantie met APC, PSB een algemene bankvergunning te verstrekken zolang aan de vereisten wordt voldaan om deze vergunning te kunnen verkrijgen.

Uit het schrijven van APC d.d. 13 maart 2020 blijkt dat APC op 5 maart 2020 door de CBCS en de Minister benaderd is met het verzoek om een overname van 100% van de aandelen van PSB Bank NV ("PSB") in overweging te nemen in lijn met de overeengekomen Memorandum of Understanding d.d. 4 oktober 2019 (MOU) en het addendum hierop d.d. 28 oktober 2019 tussen

Na dit verzoek werden er verschillende besprekingen gevoerd met functionarissen van het Ministerie van Financiën, CBCS en de bestuurders van PSB Bank, waarbij APC door middel van toegang tot de dataroom ingericht door PSB Bank is voorzien van cijfermatig informatie over PSB Bank.

Aanvullend hierop is er namens de Minister naar aanleiding van het verzoek van de adviseur om nadere informatie d.d. 3 april 2020 het volgende gesteld in de e-mail van 4 maart 2020:

"(...)

In de motiveringsbrief van Minister Leito van 24 maart 2020 is uitgebreid toelichting gegeven op de omstandigheden waarin de PSB zich nu bevindt en de (on)mogelijkheden van het Land om de exploitatie van de Bank verder te ondersteunen met kapitaal

; de keuze van de APC als koper is het gevolg van een jarenlang proces die is opgestart en waarvoor partijen in 2018 een Letter of intent hebben getekend. APC is de enige kandidaat waarmee PSB, met instemming van de Minister en de Raad van Ministers, heeft onderhandeld en die ook interesse heeft getoond om de Bank over te nemen.

"(...)"

In vervolge hierop heeft de adviseur van de Minister middels e-mail d.d. 7 april 2020 aanvullende informatie ontvangen, waarin het volgende werd gesteld ten aanzien van de gevolgde selectieprocedure:

“(…)

Wij informeren u dat er weldegelijk een procedure is gevolgd om tot een strategisch partner te komen voor PSB Bank. PSB Bank heeft middels het aangehechte contract Broadspan Capital LLC (“Broadspan”) in Miami, Florida aangewezen om het zoektraject naar een strategische partner voor PSB Bank te leiden. Broadspan is geen onbekende hier op het eiland aangezien zij tevens de verkooptraject van UTS succesvol heeft geleid. Nadat er een Non-disclosure agreement (“NDA”) en een Letter of Intent (“LOI”) waren getekend en gesprekken waren gevoerd met de eerste kandidaat, [REDACTED] die interesse heeft getoond voor de exploratie van een mogelijke participatie in PSB Bank, heeft deze kandidaat op 2 maart 2020 te kennen gegeven dat zij hier niet meer in geïnteresseerd was. Wij verwijzen u in dit kader naar de aangehechte brief van [REDACTED] gedateerd 2 maart 2020 alsmede de NDA en LOI die met deze groep is getekend.

(…)”

De adviseur heeft tevens de bijbehorende stukken mogen ontvangen zijnde:

- Overeenkomst tussen PSB en Broadspan Capital d.d. 3 februari 2020
- Letter of Intent tussen [REDACTED] en PSB d.d. 30 januari 2020
- Mutual Non-Disclosure Argeement tussen [REDACTED], Corp en PSB d.d. 30 januari 2020
- Brief d.d. 2 maart 2020 [REDACTED], Corp aan PSB.

Gesteld dient te worden dat de ontvangen documenten en verstrekte informatie geen duidelijk beeld geven omtrent de gevolgde procedure,

Kennelijk is er sinds 2018 reeds een traject ingezet om te komen tot een strategische partner waarbij zowel de APC als [REDACTED] betrokken waren en heeft geresulteerd in een Memorandum of Understanding d.d. 4 oktober 2019 tussen partijen. Enige formele besluitvorming van de Raad van Ministers dan wel de Algemene Vergadering van Aandeelhouders voor dit traject is er echter niet zoals gesteld in de e-mail van de Minister d.d. 7 april 2020. Ook voor het vervoltraject waarvoor Broadspan Capital is aangetrokken is er geen formeel besluit van de Raad van Minister dan wel de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Met betrekking tot het vervoltraject zij gesteld dat uit de stukken ook niet valt op te maken hoe en op grond van welke criteria er door Broadspan Capital naar een strategische partner is gezocht. Het is de adviseur ook opgevallen dat de overeenkomst met Broadspan gedateerd is 3 februari 2020 terwijl de LOI en MN-DA met [REDACTED] die kennelijk door Broadspan is benaderd op een eerder datum is getekend zijnde 20 januari 2020. Uit het schrijven van de vertegenwoordiger van [REDACTED] d.d. 2 maart 2020 kan geconcludeerd worden dat [REDACTED] heeft bedankt voor verdere deelname aan het traject.

Op grond van het voorgaande kan worden verondersteld dat er kennelijk geen andere gegadigden waren die interesse hadden getoond om PSB over te nemen en dat APC de enige kandidaat is.

Wel dient de adviseur te concluderen dat er geen duidelijk aan het proces vooraf vastgestelde procedure was om te komen tot een strategische partner dan wel het vervreemden van de aandelen.

#### 4.2.4 Het algemeen belang van Curaçao

In het schrijven van de Minister van 24 maart 2020 wordt onder ander gesteld dat het voor PSB als secundaire bank, met name in de laatste jaren bijzonder moeilijk is geworden om effectief te kunnen concurreren tegen lokale primaire banken.

Het beperkte productenaanbod in vergelijking met de lokale algemene banken, tezamen met de verzadigde markt en de lokale verslechterde economische situatie, geven beperkte mogelijkheden om een rendabele bedrijfsvoering te kunnen uitoefenen teneinde de continuïteit van de bank te kunnen garanderen.

Gesteld wordt dat het spaarbank verdienmodel onder de reeds genoemde omstandigheden is achterhaald en op lange termijn niet meer houdbaar is. Het feit dat PSB geen toegang heeft tot goedkopere funding door niet te beschikken over een algemene bankvergunning, brengt met zich mee dat de rentemarges onder druk staan. Voorts brengt het spaarbank verdienmodel met zich mee dat er arbeidsintensieve en omslachtige processen gehanteerd moeten worden bij het kredietbeheer en -bewaking. Dit maakt dat de overheadkosten bij de PSB relatief hoog zijn in vergelijking met andere lokale bankinstellingen en een verdere druk zetten op het rendement van de onderneming.

Uit het schrijven van de Minister kan geconcludeerd worden dat de continuïteit van PSB ernstig in het gedrang kan komen indien op korte termijn niet tot een strategische partner voor PSB wordt gekomen. Gelet hierop zou niet gesteld kunnen worden dat het belang van het Land zich zou verzetten tegen de vervreemding van alle aandelen van PSB.

#### 4.3 Waardering deelneming in PSB

Uit het rapport d.d. 17 maart 2020 van SOAB met betrekking tot waardering deelneming in PSB Bank en gevolgen van aandelenoverdracht aan APC staat onder andere het volgende vermeld:

“(…)

De deelneming van het Land Curacao in de PSB Bank N.V. is thans op haar balans opgenomen voor een bedrag van [REDACTED]. Uit de conceptcijfers 2019 van de PSB Bank N.V. blijkt een eigen vermogen van [REDACTED]. Onderdeel hiervan zijn gecumuleerde resultaten van [REDACTED] negatief alsook de verplichte Regulatory loan loss reserve van [REDACTED]. De Regulatory loan loss reserve betreft een verplicht aan te houden voorziening voor mogelijke verliezen op de kredietportefeuille van de PSB Bank N.V., op basis van de richtlijnen van de Centrale Bank van Curacao en Sint maarten ('CBCS').

Indien rekening wordt gehouden met de verplichte Regulatory loan loss reserve van [REDACTED], dan dient het eigen vermogen van de PSB Bank N.V. te worden verlaagd tot een bedrag van [REDACTED] om te kunnen worden beschouwd als de intrinsieke waarde van deze deelneming voor het Land Curacao. Dit aangezien de Regulatory loan loss reserve niet als vrij beschikbaar vermogen ten behoeve van de aandeelhouder kan worden gezien. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de volgende specifieke omstandigheden bij deze financiële instelling:

- Het Land Curacao had een schuld aan de PSB Bank N.V. van totaal [REDACTED], waarvan gedurende 2019 en 2020 een bedrag van [REDACTED] door het Land werd afgelost. Thans resteert een schuld van het Land aan de PSB Bank N.V. van [REDACTED].
- De PSB Bank N.V. heeft gebruik gemaakt van een door de CBCS verstrekte kredietfaciliteit tot een bedrag van [REDACTED], welk bedrag de PSB Bank N.V. verschuldigd is aan de CBCS.

Indien met de voorgaande omstandigheden rekening wordt gehouden, dan dient de intrinsieke waarde van de deelneming van het Land Curacao in de PSB Bank N.V. van [REDACTED] (op basis van de conceptcijfers 2019 van deze financiële instelling) neerwaarts te worden gecorrigeerd met een bedrag van [REDACTED]. Op basis van deze correctie is er indicatief sprake van een intrinsieke waarde van [REDACTED] voor deze deelneming. Aanvullend dient ook rekening te worden gehouden met de volgende omstandigheden die naar alle waarschijnlijkheid een negatieve impact zullen hebben op de waardering van deze deelneming (op basis van de conceptcijfers 2019 van deze financiële instelling):

- PSB Bank N.V. heeft een vordering op de [REDACTED], van circa [REDACTED]. Hierbij dient rekening te worden gehouden met een mogelijke afwaardering van deze vordering.
- In het kader van het woningbouwproject van PSB Bank N.V. te Zapateer, is er sprake van een voorraad huizen met een totale waarde van circa [REDACTED]. Hierbij dient rekening te worden gehouden met een mogelijke afwaardering van deze voorraad huizen.

Rekening houdende met de aangegeven correcties en mogelijke afwaarderingen, is er indicatief sprake van een negatieve intrinsieke waarde van deze deelneming voor het Land Curacao.

(...)"

#### 4.4 Consequentie voor de balans en begroting van het Land

Met betrekking tot de mogelijke gevolgen voor de balans en begroting voor het Land heeft het Ministerie van Financiën als eerste op 18 maart 2020 advies met zaaknummer 2020/011786 uitgebracht en vervolgens op 7 april 2020 een vervolgadvisie uitgebracht.

##### 4.4.1 Balans

In het advies van het Ministerie van Financiën d.d. 18 maart 2020 met zaaknummer 2020/011786 wordt onder ander het volgende gesteld:

"(...)

Deelneming in PSB Bank is in de administratie van het Land opgenomen voor [REDACTED], eind 2018.

Eind 2019 was [REDACTED] overgemaakt aan PSB Bank als afbetaling op de schuld van [REDACTED]. Echter in de administratie van PSB Bank was deze betaling verwerkt als 'additional paid capital'. Het ministerie van Financiën is van mening dat deze transactie in de boeken van PSB Bank gecorrigeerd moet worden. Indien hiervoor wordt gecorrigeerd bedraagt het eigen vermogen van PSB Bank per 31 december 2019 [REDACTED].

Uitgaande van het conceptadvies van de SOAB, gedateerd 9 maart jl., zou rekening moeten worden gehouden met enkele aspecten. Op het eigen vermogen zal rekening moeten worden gehouden met de verplichte Regulatory loan loss reserve van [REDACTED], dan dient het eigen vermogen van de PSB Bank N.V. te worden verlaagd tot een bedrag van [REDACTED] om te kunnen worden beschouwd als de intrinsieke waarde van deze deelneming voor het Land Curaçao.

Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de nog resterende schuld van het Land aan de PSB Bank N.V. van [REDACTED] en een door de CBCS verstrekte kredietfaciliteit tot een bedrag van [REDACTED], welk bedrag de PSB Bank N.V. verschuldigd is aan de CBCS.

Uitgaande van het bovenvermelde dient dan de intrinsieke waarde van de deelneming van het Land Curaçao in de PSB Bank N.V. neerwaarts te worden gecorrigeerd met een bedrag van [REDACTED].

Op basis van deze correctie is er sprake van een negatieve intrinsieke waarde van deze deelneming voor het Land Curaçao van [REDACTED]. De deelneming wordt dan afgewaardeerd tot [REDACTED] op de balans 2019 van het Land Curaçao. Volgens voormeld conceptadvies van de SOAB van 9 maart jl. dient deze afwaardering conform de thans gebezigde waarderingsgrondslagen voor deelnemingen plaats te vinden ten laste van het eigen vermogen van het Land Curaçao. Het eigen vermogen van het Land zal afnemen met [REDACTED].

Het ministerie van Financiën heeft twijfels over de bovenvermelde gedachtegang van de SOAB. Echter aangezien de SOAB de interne accountant is van het Land zal deze gevolgd worden. De SOAB zal in een definitief advies nadere toelichting moeten geven.

(...)"

Voor zover relevant is er in het advies van het Ministerie van Financiën d.d. 7 april 2020 nog het volgende gesteld:

“(…)

De koper dient er nadrukkelijk op te worden gewezen, dat de betaling van [REDACTED] als aflossing op de lening dient te worden beschouwd en dus geen deel uitmaakt van het eigen vermogen van PSB.

Door SOAB is er voorts op gewezen, dat de Regulatory loan loss reserve ([REDACTED]) geen onderdeel vormt van het eigen vermogen. Deze redenering volgend bedraagt het eigen vermogen nog maar [REDACTED].

Tenslotte wijst SOAB op mogelijke extra waardeverminderingen, waar nog geen rekening mee is gehouden, zoals de vordering op de [REDACTED] ([REDACTED]) en het woningbouwproject Zapateer ([REDACTED]).

De gecorrigeerde intrinsieke waarde ultimo 2019 komt daarmee hoogstwaarschijnlijk uit op [REDACTED] of op een gering positief bedrag.

(…)”

De adviseur constateert dat er een discrepantie is tussen het uitgangspunt van het Ministerie van Financiën en het gestelde in het rapport van SOAB waardoor het vermogen van PSB conform het advies van Financiën gesteld moet worden op [REDACTED] in plaats van [REDACTED] zoals gesteld door SOAB.

Uitgaande van de beschikbare gegevens geeft het Ministerie van Financiën de Minister met betrekking tot het voorgaande in overweging om de jaarcijfers van PSB Bank te laten corrigeren voor wat betreft voormelde [REDACTED]. De adviseur kan het Ministerie hierin volgen.

Ook constateert de adviseur dat het Ministerie van Financiën twijfels heeft over de gedachtegang van SOAB met betrekking tot de afwaardering van de deelneming. Vervolgens stelt het Ministerie dat aangezien de SOAB echter de interne accountant is van het Land deze gevolgd zal worden.

De adviseur heeft met betrekking tot het voorgaande twee opmerking. Als eerste zij gesteld dat door het gebruiken van je eigen interne accountantskantoor, als “consultant” om met betrekking tot financiële zaken zoals waardering van aandelen en de weerslag hiervan in de boeken van het land een rapport te laten opstellen, de onafhankelijk positie van de accountant in het gedrang kan komen. Dit heeft ook de onafhankelijke positie van het Ministerie van Financiën in het gedrang gebracht, die ondanks het feit dat zij twijfels hebben, het gestelde door SOAB volgen, omdat zij de interne account zijn van het Land.

De adviseur adviseert de Minister om in het vervolg rekening te houden met het voorgaande om zo iedere schijn van het in het gedrang komen van de onafhankelijkheid van de interne accountant te vermijden.

#### 4.4.2 Begroting

In het advies van het Ministerie van Financiën d.d. 18 maart 2020 met zaaknummer 2020/011786 wordt onder ander het volgende gesteld:

“(…)

In voormeld conceptadvies van de SOAB is opgenomen dat de afwaardering van de deelneming in PSB wordt verwerkt ten laste van het eigen vermogen. Dit zou dan geen gevolgen hebben voor de gewone dienst in 2019, omdat de aandelenoverdracht in 2019 nog niet heeft plaatsgevonden. De voorgenomen aandelenoverdracht zal plaatsvinden in 2020 en het resultaat hiervan dient via de gewone dienst 2020 te worden verwerkt. Echter, omdat de deelneming is afgewaardeerd en de aandelenoverdracht om niet is, is

het resultaat van deze transactie [REDACTED] en heeft het dus geen resultaatteffect op de gewone dienst 2020. De boekwaarde van de deelneming in 2020 is [REDACTED] (vanwege afwaardering in 2019). De verkoopprijs is ook [REDACTED] (vanwege aandelenoverdracht om niet door het Land). Dus het verschil tussen boekwaarde en verkoopprijs, het resultaat van deze transactie in 2020, is dus ook [REDACTED].

(...)”

Het gesteld in het advies van het Ministerie van Financiën d.d. 7 april 2020 is in lijn met het voorgaande.

Het Ministerie van Financiën adviseert tot slot in zijn advies van 7 april 2020 het volgende:

- Ten behoeve van de liquiditeitspositie van het Land, voor de betaling van het resterende schuldbedrag van [REDACTED] een betalingsregeling te laten opnemen in de koopovereenkomst, met een termijn van tenminste 1 jaar en een aanvangsdatum na 1 september 2020, wegens de onzekere situatie rondom COVID-19.
- PSB Bank en de Koper (APC Bank NV) te wijzen op de onjuiste verwerking van de terugbetaling van [REDACTED] in de concept jaarrekening 2019 van PSB Bank. Er is sprake geweest van terugbetaling en niet van additioneel gestort kapitaal. Ik adviseer u dit op te nemen in de overeenkomst teneinde misverstanden te voorkomen.

De adviseur kan het Ministerie in deze volgen en acht het gestelde in het belang van het Land.

## 5 Koopovereenkomst

Uit de stukken blijkt niet hoe de conceptkoopovereenkomst tot stand is gekomen noch hoe de belangen van het land in deze zijn behartigd. In het kader van de transparantie adviseert de adviseur om dit proces inzichtelijk te maken.

Met betrekking tot de conceptkoopovereenkomst merk de adviseur vooraf op dat de conceptkoopovereenkomst niet genoegzaam de belangen van de verkoper waarborgt. Niet kan worden gesteld dat de risico's, aansprakelijkheden en kosten evenwichtig verdeeld zijn in de overeenkomst.

Ook behoeft de conceptkoopovereenkomst enige juridische aanpassingen. Het voorgaande is ook gesteld in de adviezen van WJZ d.d. 4 april 2020. De adviseur heeft echter vernomen dat de concept overeenkomst welke thans voor advies aan de adviseur is aangeboden nog niet is aangepast met in achtneming van het gestelde in het advies van WJZ. Ook zijn de voorgestelde wijzigingen van WJZ nog niet voorgelegd aan APC.

### 5.1 Bepalingen van de koopovereenkomst

De adviseur zal zo nodig de relevante artikelen uit de koopovereenkomst met betrekking tot de verkoop en koop van de aandelen PSB tussen het Land en APC aanhalen en commentariëren.

Artikel 3.1 stelt dat de voorlopige verkoopprijs is vastgesteld op [REDACTED].

Artikel 6 regelt de aansprakelijkheden van de verkoper van de aandelen, het Land.

In artikel 6.1 wordt met betrekking tot de aansprakelijkheid het volgende gesteld:

Indien na de Overdrachtsdatum een Schending van de Garanties blijkt, is de Verkoper jegens de Koper en, ter keuze van de Koper, de Vennootschap aansprakelijk voor alle schade die de Koper in verband met of als gevolg van de betreffende Schending van de Garanties lijdt. De schade van de

Koper omvat naast haar eigen schade mede de schade van de Vennootschap. De Verkoper is ook aansprakelijk op grond van dit artikel in geval van eventuele overmacht.

In artikel 6.3 wordt met betrekking tot de maximale aansprakelijkheid het volgende gesteld:

Behalve ten aanzien van de paragrafen 2.1, 3.1 t/m 3.5 en 4.1 t/m 4.5 in Bijlage I (Garanties), is de Verkoper aansprakelijk voor schade (exclusief de kosten vermeld in artikel 6.5) voortvloeiende uit Schendingen van de Garanties tot een maximum bedrag van ██████████,-.

In artikel 6.5 wordt met betrekking tot de kosten in verband met aansprakelijkheidsstelling het volgende gesteld:

De Verkoper moet de Koper alle kosten vergoeden die zij of de Vennootschap heeft gemaakt in verband met enige tekortkoming door de Verkoper in de nakoming van haar verplichtingen uit hoofde van deze overeenkomst, waaronder begrepen het voorkomen, beperken of vaststellen van schade en aansprakelijkheid, het verweer tegen al dan niet vermeende aanspraken van derden, of het geldend maken van de rechten van de Koper of de Vennootschap uit deze overeenkomst jegens de Verkoper, in of buiten rechte.

In artikel 6.6 wordt met betrekking tot Redelijk termijn het volgende gesteld:

Indien de Koper overweegt een vordering wegens een Schending van de Garanties of anderszins uit hoofde van deze overeenkomst in te dienen, zal zij de Verkoper binnen redelijke tijd na de ontdekking van de omstandigheden die tot die vordering aanleiding geven daarvan in kennis stellen met een redelijke specificatie van de feiten die tot die vordering aanleiding geven en zo nauwkeurig mogelijke schatting van het bedrag van de vordering. Partijen sluiten de toepassing van artikel 7:23 BW uitdrukkelijk uit en ook overigens zal een overschrijding van de redelijke tijd niet leiden tot een verlies van de rechten van de Koper onder deze overeenkomst.

In artikel 8 wordt met betrekking tot Onderzoek naar de sterkte van de portefeuilles en deposito's het volgende gesteld:

De Verkoper en de Koper geven opdracht aan de Derde Accountant om binnen zes (6) maanden na de Overdrachtsdatum een onderzoek en analyse te doen naar de kwaliteit per datum van de opdrachtverlening van de leningenportefeuilles en deposito's uitgaande van IFRS en met name IFRS 9. Indien uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat er een verslechtering in de kwaliteit leningen portefeuilles en deposito's is opgetreden vergeleken met de kwaliteit per 31 januari 2020, die gevolgen heeft voor de solvabiliteit en liquiditeitspositie van de Vennootschap zal de Verkoper op een daartoe strekkend verzoek van de Vennootschap, tegen voordelige voorwaarden kredieten bedragende tenminste de achteruitgang in de kwaliteit van de leningen portefeuilles en deposito's van de Vennootschap verstrekken aan de Vennootschap, vanaf (datum) tot (datum), uit de door de Verkoper in het kader van steun voorzieningen aan het bedrijfsleven om de negatieve effecten van de maatregelen ter beheersing van de Covid-19 crisis te verlichten, op te richten Noodfonds of op te nemen voorziening in de begroting van de Verkoper.

## 5.2 Advies Ministerie van Financiën

Met betrekking tot de bepalingen van de conceptkoopovereenkomst stelt het Ministerie van Financiën onder ander het volgende in hun advies van d.d. 7 april 2020 met zaaknummer 2020/011786:

- Met betrekking tot de overwegingen merkt het Ministerie van Financiën terecht op dat dat het gestelde onder (B) van de overwegingen onjuist is en dat de PSB slechts over een secundaire bankvergunning beschikt waardoor zij niet in staat zijn om andere bancaire diensten aan te bieden. Deze overweging dient derhalve te worden aangepast.
- Met betrekking tot Artikel 5 "Aansprakelijkheid van Verkoper" stelt het Ministerie van Financiën onder andere dat gelet op de uitzonderingen gesteld in dit artikel het risico



voor het Land groter zou kunnen zijn dan [REDACTED]. Het ministerie van Financiën geeft aan ook geen zicht te hebben op de eventuele risico's die kunnen voortvloeien uit de garanties opgenomen in Bijlage II en stelt dat het bestuur en Raad van commissarissen van PSB Bank benaderd moeten worden voor uitsluitel hiervan. Ook blijkt dat het Ministerie van Financiën geen kennis draagt van de opbouw van het bedrag van [REDACTED] en stelt dat deze zou zijn vastgesteld op basis van de thans bekende risico's bij PSB Bank. Tevens wijst het Ministerie op de risico's die kunnen voortvloeien uit artikel 7.1; effecten van de Corona-crisis.

De adviseur volgt het Ministerie van Financiën in hun kanttekening dat gelet op het gestelde in artikel 5.3 de aansprakelijkheid de facto niet gemaximaliseerd is op [REDACTED] en dat het dit bedrag kan overstijgen. Het Ministerie geeft echter geen advies of zij gezien het voorgaande kunnen instemmen met deze bepaling. Uit stukken heeft de adviseur ook niet kunnen opmaken hoe tot het bedrag van maximaal [REDACTED] is gekomen. Een nadere onderbouwing hiervan is van belang in het bijzonder gezien het feit dat de aandelen feitelijk om niet ([REDACTED]) worden overgedragen. De adviseur kan zich ook vinden in het advies van het Ministerie van Financiën met betrekking tot het uitsluiten van aansprakelijkheid voortvloeiende uit de Corona-Crisis.

Met betrekking tot de aansprakelijkheid en het maximaal bedrag voor aansprakelijkheid heeft de Minister het volgende gesteld in haar e-mail van 7 april 2020:

Alhoewel er geen berekeningsgrondslag is voor het vastgestelde maximum bedrag, hebben wij begrepen dat de hoogte van het genoemde bedrag niet ongebruikelijk is voor een transactie van deze aard en grootte. Echter, moet er vermeld worden dat de verkoper het thans niet wenselijk acht dat een aansprakelijkheidsbedrag opgenomen wordt in de overeenkomst. Dit zal nader besproken worden met de koper op maandag 6 april 2020.

### 5.3 Advies Wetgeving en Juridische Zaken

WJZ heeft middels schrijven d.d. 19 maart 2020 en 4 april 2020 advies uitgebracht met betrekking tot de vervreemding van aandelen PSB en de daarbij behorende koopovereenkomst.

In het advies van 19 maart 2020 heeft WJZ in het bijzonder enkele aandachtspunten naar voren gebracht met betrekking tot de procedure met betrekking tot de levering van aandelen PSB als mede de afstempeling van de aandelen dan wel het verlagen van de nominale waarde van de aandelen. Tevens heeft WJZ bij dat advies de bijbehorende conceptbesluiten gevoegd zijnde en Landsbesluiten strekkende tot machtiging van de Minister alsmede een concept besluit buiten AVA met betrekking tot de verkoop van de aandelen PSB.

WJZ heeft bij dat advies ook de conceptovereenkomst becommentarieerd en aangepast. De aanpassingen betreffen zowel juridische aanpassingen, tekstuele aanpassingen als inhoudelijke aanpassingen van de conceptovereenkomst.

Opgemerkt wordt dat de wijzigingen van WJZ niet zijn aangebracht in de laatste versie maar een eerdere versie. De conceptovereenkomsten waren niet van datum dan wel versienummer voorzien waardoor een verwijzing naar een versie wordt bemoeilijkt.

Zoals gesteld zijn de door WJZ voorgestelde aanpassingen in de conceptkoopovereenkomst nog niet in de aan de adviseur aangeboden conceptovereenkomst verwerkt.

WJZ heeft in zijn advies van 4 april 2020 hier ook op gewezen en het volgende gesteld:

“(…)

Vooropgesteld wordt dat de indruk bij WJZ wordt gewekt dat de conceptovereenkomst, ondanks het eerder advies van WJZ, zeer eenzijdig is opgesteld en oogt niet in het voordeel van de verkoper te zijn opgesteld. Bovendien zijn de (meeste) wijzigingen zoals voorgesteld door WJZ niet terug te zien in de aangepaste conceptovereenkomst.

Daarnaast geldt dat voor het kunnen instaan voor bepaalde af te geven garanties, ook de (vooraf)(schriftelijke) input van het Bestuur en de Raad van Commissarissen van PSB Bank N.V. nodig is.

Tevens lijkt het alsof de door WJZ voorgestelde bepalingen in het belang van het Land/verkoper, ten voordele van de koper zijn geformuleerd (onder andere te zien bij de opgenomen garanties).

WJZ wijst hier nogmaals op de wettelijke tussen partijen door de redelijkheid en de billijkheid beheerste rechtsverhouding, zoals hierboven beschreven, en dat partijen zich hieraan dienen te houden.

(...)"

De adviseur onderschrijft hetgeen hier door WJZ is gesteld en adviseert de Minister om in het bijzonder de juridische en tekstuele correctie en aanpassingen zoals WJZ die heeft aangebracht in de conceptovereenkomst over te nemen.

Ook voor wat betreft de inhoudelijke aanbevelingen van de WJZ adviseert de adviseur de Minister om deze punten te heronderhandelen met APC om zo te komen tot een meer gebalanceerde overeenkomst waarbij de risico's voor het land beter beheersbaar zijn .

De adviseur zal zo nodig artikelsgewijs de voorgestelde wijzigingen van WJZ belichten:

- De adviseur adviseert de Minister om aanpassingen zoals voorgesteld door WJZ voor wat betreft het gestelde in de conceptovereenkomst onder de kopstukken "DE ONDERGETEKENDE" en "OVERWEGENDE ALS VOLGT" als mede de aanpassingen met betrekking tot artikel 1 "UITLEG" integraal over te nemen.
- De kanttekeningen van WJZ met betrekking artikel 3 en 4 zijn niet meer van toepassing nu artikel 4 is komen te vervallen.
- De adviseur geeft de Minister in overweging om het gestelde in het voormalige artikel 5 thans artikel 4 met betrekking tot "GARANTIE" te heronderhandelen met APC met in achtneming van de voorgestelde aanpassingen door WJZ. De uitbreiding van dit artikel geeft voor beide partijen een duidelijker afgebakend kader voor de garanties.
- De adviseur geeft de Minister in overweging om het gestelde in voormalig artikel 6 thans artikel 5 met betrekking tot "AANSPRAKELIJKHEID" te heronderhandelen met APC met in achtneming van de voorgestelde aanpassingen door WJZ. De aansprakelijkheid is zeer ruim geformuleerd en nagenoeg onbegrensd. Als voorbeeld verwijst de adviseur de Minister naar de volgende artikelen.
  - Aan het slot van artikel 6.1 wordt gesteld dat de Verkoper ook aansprakelijk is op grond van dit artikel in geval van eventuele overmacht. De adviseur geeft de Minister in overweging om de aansprakelijkheid bij overmacht te doen vervallen dan wel zo mogelijk in te perken.
  - Artikel 6.5 met betrekking tot de kosten in verband met aansprakelijkheidsstelling is ook geheel onbegrensd. Geadviseerd wordt om dit te wijzigen zoals voorgesteld door WJZ dan wel hier een maximum aan te stellen, daar onder andere de kosten in en buiten rechten en van het aantrekken van deskundigen aanzienlijk kunnen oplopen.
  - In artikel 6.6. wordt kort gezegd gesteld dat Koper de Verkoper binnen redelijke tijd na de ontdekking van de schending van de garanties en daaruit voortvloeiende vorderingen in kennis dient te stellen. Tevens wordt gesteld dat partijen de toepassing van artikel 7:23 BW uitdrukkelijk uitsluiten en overigens dat een overschrijding van de redelijke tijd ook niet zal leiden tot een verlies van de rechten van de Koper onder deze overeenkomst. Dit artikel is ook geheel onbegrensd voor wat betreft de termijn.  
De Minister heeft met betrekking tot het voorgaande reeds het volgende gesteld in haar e-mail van 7 april 2020: De heersende leer in de literatuur is dat partijen van art. 7:23 lid 1 BW mogen afwijken en dat de termijn mag worden verlengd. In dit geval hebben partijen art. 7:23 BW volledig uitgesloten. Wij zullen dit met WJZ bespreken om te bepalen of er niet een fixatie van de klachttermijn dient te worden opgenomen in art. 5.6

van de koopovereenkomst. Hierdoor kan de redelijke termijn beperkt worden tot bijvoorbeeld enkele maanden of enkele jaren.

- De adviseur adviseert de Minister om in het bijzonder de juridische en tekstuele aanpassingen zoals voorgesteld door WJZ voor wat betreft het gestelde in de artikelen 8 t/m 12 zoveel als mogelijk integraal over te nemen.

Tot slot vraagt de adviseur de aandacht van de Minister voor het gestelde in de laatste paragraaf van het advies van WJZ met betrekking tot de koopprijs.

## 6 Publicatieplicht adviseur

Conform artikel 4 lid 4 van de Landsverordening wordt binnen twee weken na het uitbrengen van een op grond van de Landsverordening door de adviseur corporate governance gegeven advies, dat advies door de adviseur op de eigen website geplaatst, tenzij er sprake is van de uitzonderingen en beperkingen, bedoeld in artikel 11 van de Landsverordening openbaarheid van bestuur Curaçao.

Artikel 11; Uitzonderingen en beperkingen van de Landsverordening openbaarheid van bestuur Curaçao (A.B. 2010, no. 87) stelt het volgende:

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze Landsverordening blijft achterwege voor zover dit:
  - a) de eenheid van de regering, bedoeld in artikel 31 van de Staatsregeling van Curaçao, zou kunnen schaden;
  - b) de veiligheid van het Land zou kunnen schaden;
  - c) bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze Landsverordening blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
  - a) de economische of financiële belangen van het Land;
  - b) de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
  - c) de inspectie, controle of het toezicht door of vanwege bestuursorganen;
  - d) de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
  - e) het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
  - f) het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden;
  - g) de betrekkingen van Curaçao en van het Koninkrijk met andere staten of internationale organisaties

In artikel 8 van de koopovereenkomst met betrekking tot vertrouwelijke informatie is het volgende vermeld:

- 8.1 De Verkoper en zijn Verbonden Partijen, met uitzondering van de Vennootschap na de Overdrachtsdatum, zullen vertrouwelijke informatie betreffende (i) de Koper en zijn Verbonden Partijen, (ii) de Vennootschap en (iii) deze koopovereenkomst of een daaruit voortvloeiende of daarmee verbandhoudende overeenkomst, niet gebruiken, vermenigvuldigen of aan een derde openbaren. De Verkoper staat ervoor in dat zijn Verbonden Partijen de vorige zin zullen nakomen.
- 8.2 Lid 1 geldt niet ten aanzien van:
  - (a) gebruik, vermenigvuldiging en openbaarmaking van vertrouwelijke informatie betreffende de Vennootschap voor zover dat noodzakelijk is voor de normale uitoefening van haar bedrijf en, wat openbaarmaking betreft, nadat degene aan wie de vertrouwelijke informatie wordt geopenbaard zich schriftelijk heeft verbonden de vertrouwelijke informatie niet verder te zullen openbaren;
  - (b) gebruik en vermenigvuldiging van vertrouwelijke informatie voor zover dat noodzakelijk is voor het voorbereiden, sluiten, uitvoeren of geldend maken van deze koopovereenkomst;
  - (c) gebruik of openbaarmaking van vertrouwelijke informatie waartoe de Verkoper of een daarmee Verbonden Partij verplicht is op grond van de wet of een uitspraak van de rechter of een ander bevoegd overheidsorgaan.
- 8.3 Partijen zullen geen andere bekendmakingen verrichten in verband met deze overeenkomst anders dan overeenkomstig het persbericht aangehecht als **Bijlage IV**

De adviseur heeft zoals gesteld een publicatieplicht conform artikel 4 lid 4 van de Landsverordening met inachtneming van de beperkingen gesteld in artikel 11 van de Landsverordening openbaarheid van bestuur (hierna: LOB).

De adviseur zal zo mogelijk bij de publicatie van zijn advies rekening houden met het gestelde in artikel 8 van de koopovereenkomst.

## 7 Conclusie en Advies

- Niet kan worden gesteld dat om te komen tot een strategische partner voor PSB dan wel het vervreemden van de aandelen van PSB een vooraf vastgestelde transparante procedure is doorlopen.
- De adviseur adviseert de Raad van Minister dan wel de Regering om te bewerkstelligen dat voor het vervreemden van aandelen een procedure dan wel wettelijke regeling wordt opgesteld en vastgesteld.
- De adviseur adviseert Minister om de eigen interne accountantskantoor niet als “consultant” met betrekking tot financiële zaken in te schakelen om te voorkomen dat de onafhankelijkheid van de interne accountant in het gedrang kan komen.
- De adviseur adviseert de Minister om akkoord te gaan met het gestelde in het advies van het Minister van Financiën zijnde:
  - Ten behoeve van de liquiditeitspositie van het Land, voor de betaling van het resterende schuldbedrag van ██████████ een betalingsregeling te laten opnemen in de koopovereenkomst, met een termijn van tenminste 1 jaar en een aanvangsdatum na 1 september 2020, wegens de onzekere situatie rondom COVID-19.
  - Niet akkoord te gaan met het voorstel zoals opgenomen in artikel 7.1. Dit vanwege het indirecte risico voor het Land.
  - PSB Bank en de Koper (APC Bank NV) te wijzen op de onjuiste verwerking van de terugbetaling van ██████████ in de concept jaarrekening 2019 van PSB Bank en dit op te nemen in de koopovereenkomst teneinde misverstanden te voorkomen.
- De adviseur adviseert de Minister om alsnog te bewerkstellingen dat er een deugdelijke onderbouwing komt voor het maximale bedrag ██████████ waarvoor het Land aansprakelijk gesteld kan worden en zo mogelijk dit bedrag te beperken bij het uitblijven van een deugdelijke onderbouwing.
- Met betrekking tot de koopovereenkomst adviseert de adviseur de Minister om zoals gesteld in paragraaf 5.3 van dit advies de conceptkoopovereenkomst aan te passen met inachtneming van het gestelde in de adviezen van WJZ en in het bijzonder de juridische en tekstuele aanpassingen en correcties zoals door WJZ met trackchanges aangebracht in de conceptovereenkomst over te nemen. Bepaalde onderdelen zullen gelet hierop heronderhandeld moeten worden met PSB.
- De adviseur adviseert de Minister om te bewerkstelligen dat het bestuur en de raad van commissarissen van PSB alsnog een verklaring afleggen dat zij instaan voor de in de Bijlage II gestelde garanties.
- Met in achtneming van het gestelde in dit advies is de adviseur niet van oordeel dat het algemeen belang van Curaçao zich tegen de vervreemding van de aandelen van PSB verzet.

SBTNO

De adviseur corporate governance

Cc: Minister van Financiën

Minister-President